

A tudatos eklektikus

*Tóth László '70**

Mivel a laudáció igazán személyes műfaj, jómagam is mindjárt az elején egy személyes mozzanattal indítanék. Tóth Lászlóval való személyes ismeretségünk aránylag új keletű: abban a megtiszteltetésben részesültem ugyanis, hogy ő volt az olvasószervezője annak a Michal Habaj verseiből készült fordításkötetnek, mellyel közel másfél évig küszködtem, és bátran elmondhatom, hogy a költő, szerkesztő Tóth László meglátásai révén vált igazi versköteté.

A személyes ismeretség tehát valóban új keletű, ám a Tóth szövegeivel való ismeretségem már jóval régebbre nyúlik vissza, hiszen olvasó és az irodalom – és azon belül a költészet – iránt érdeklődő emberként az ő munkássága megkerülhetetlen volt számomra. Költő, író, műfordító, szerkesztő, dramaturg, kritikus, művelődéstörténész, irodalomtörténész és ahogy Tőzsér Árpád megemlítette egy helyütt: intézmény. Tehát mára már intézményesítettük őt a szó legnemesebb értelmében, hiszen a fentebb felsorolt tevékenységek (műfajok?) mindegyikében maradandót alkotott. Történelmet szerető és az iránt ugyancsak érdeklődő emberként szinte csodálattal olvastam az életrajzi vonatkozású írásokban gazdag köteteit (*Lapszél; A szövegember; Amikor az író olvas* stb.), melyekben megmutatkozik, hogy Tóth mennyire otthonosan mozog a kortárs magyar irodalmi és kulturális élet mindennapjaiban. Nem beszélve arról, hogy ezek az írások (visszaemlékezések) helytörténeti és társadalomtörténeti kontextusból nézve is gazdag kútfőnek bizonyulnak. Kissé visszakanyarodva a személyes momentumokhoz, *A szövegember* című kötet olvasásakor döbbsentem rá, hogy a korkülönbség ellenére gyerekkorunkban azonos hitoktatónk és lelkipásztorunk volt Mészáros Gyula személyében, akit a sors szintén nem kímélt, ám a helytállását tekintve sokunk számára példaképnek bizonyult. Ebből a kötetből is kitűnik, hogy Tóth számára milyen fontos a szabadság, ez alatt nemcsak a személyes, hanem az alkotói szabadságot, a szabad művészi légkört is értem. Érthető, hogy miért bizonyult számára szűknek a husáki Csehszlovákia és miért volt szüksége az akkoriban jóval nyitottabb magyarországi alkotói légkörre, hogy azután újra visszatérjen (hozzám hasonló-

* Elhangzott a Tóth László 70. születésnapja alkalmából a SZMÍT szervezésében Dunaszerdahelyen rendezett szimpóziumon 2019. szeptember 24-én. *A szerk.*

an) a Csallóközbe. Ez az „otthonról haza” életérzés kísérte már gyerekkorától és valószínűleg nagyban befolyásolta a későbbi költői, írói és nem utolsósorban a műfordítói munkásságát, nem engedve, hogy leragadjon a provinciális sémáknál, hanem tudatosan, mindkét (mindhárom) kultúrából a legértékesebbet kiemelve építse ki költői, írói, műfordítói énjét.

Ismert a mondás, hogy minden szentnek maga felé hajlik a keze, ezért én is Tóth László műfordító énjénél ragadnék le egy pillanatra. A bevezetőben említett személyes ismeretség is az ő műfordítói (szerkesztői) munkásságának köszönhető és a köszöntőm címét is tőle kölcsönöztem, hiszen a 2016-os Könyvfesztivál alkalmából általa fordított és szerkesztett *Gyalogösvények a magasba* című kötetben ezzel a szókapcsolattal (‘tudatos eklektika’) jellemezte Michal Habaj alkotói törekvéseit. S elmondható, hogy ebben a kötetben László ugyancsak tudatos eklektikával válogatta össze az általa lefordított és kötetbe sorolt verseket. Tudatos eklektikával adva keresztmetszetet a kortárs szlovák költészet fontos etapjairól, kiemelkedő alkotásairól, összefüggésbe hozva őket a korabeli magyar és európai költészet irányvonalaival. A műfordítás rendkívül érdekes alkotói folyamat, hiszen a műfordító egyrészt értéket közvetít, másrészt nem tudja kivonni magát az értelmezői szemszög alól sem, ami bizony komoly koordinációs képességet igényel, főként ha a fordító nem kíván túlzottan élni a szabadságával. Tóth László már az 1984-es *Gyűjtőpont* című antológiájában és az 1995-ös *A kétfejű macska* című válogatáskötetében is az említett értékeknek kívánt megfelelni: kultúráját, értéket közvetíteni, de leginkább alkotni, összehasonlító líraértelmezéseket folytatni és azok eredményeit az általa fordított költeményekben megismertetni a magyar olvasóközönséggel. Ez sosem könnyű feladat, a költészet helyzetét tekintve kiáltóképp. És ő költői bravúrral felelt meg ennek a nehéz kihívásnak. Számomra külön öröm, hogy a közelmúltban neki ítelték oda a Tóth Árpád Műfordító Díjat (és a Kallós Zoltán Külhoni Magyarságért Díjat nemkülönben – a szakmai díjakat mindig fontosabbnak érzem az állami-közéleti elismeréseknél, ezért a zárójel), ami olyan elismerés, mellyel hosszú évtizedek értékközvetítő munkáját díjazták.

Zárszóként mindössze annyit, hogy számomra a fentebb említett tudatos eklektika mint rendezőelv és a hozzá társuló állandó igényeségre való törekvés a legfőbb jellemzői e szerteágazó jelenlegi életműnek. Olvasóként, értelmezőként nem is kívánhatnék többet, jobbat, mint tudatos elhatározottsággal meríteni belőle.

Vida Gergely (1973)

Szászi Zoltán (1964)

Fellinger Károly (1963)